

FD Satu Siltaloppi
Forskardoktor,
Tammerfors universitet
10.12.2024

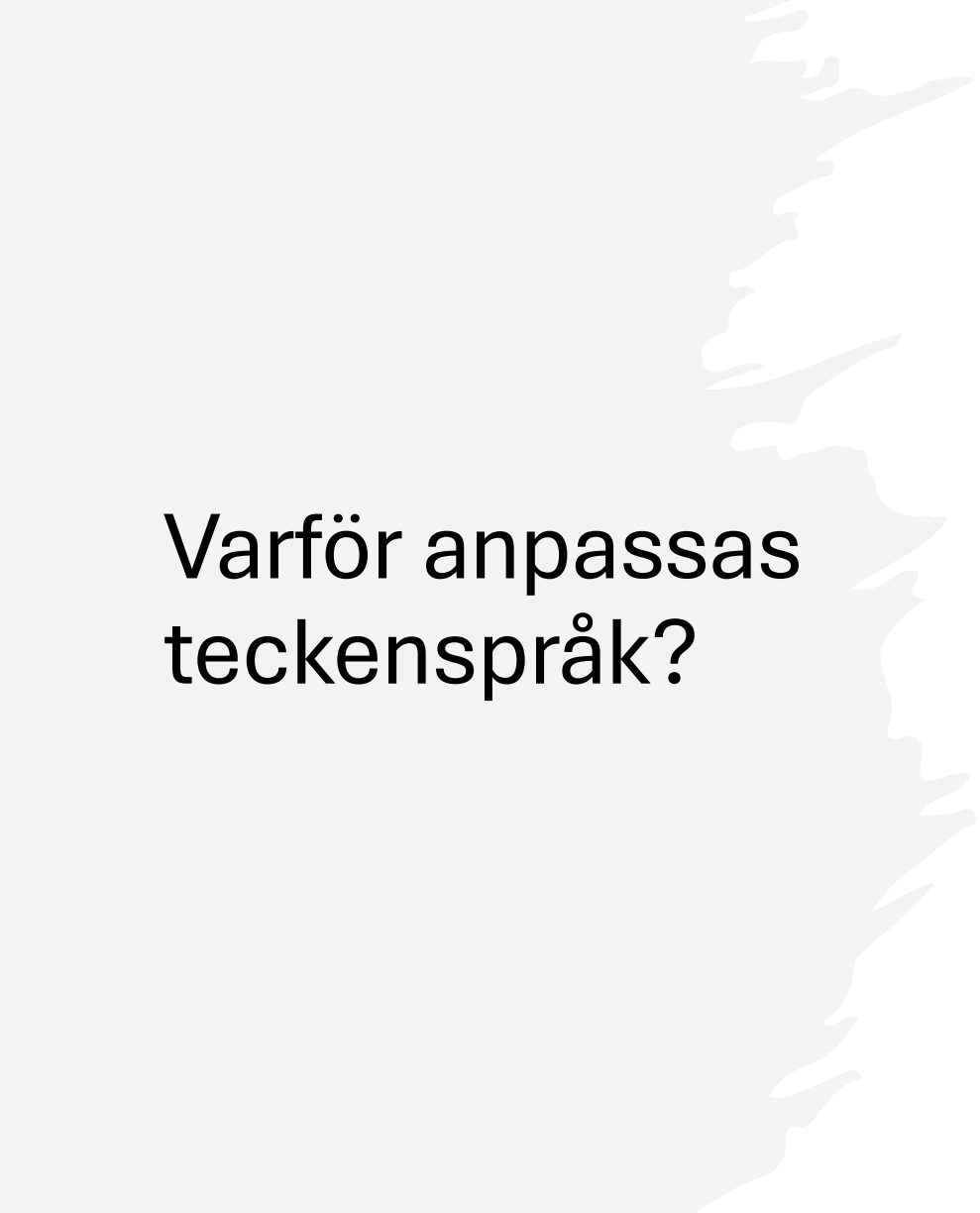
Lätt och/eller anpassat finlandssvenskt teckenspråk

Seminarium om
finlandssvenskt teckenspråk
9.-10.12.2024

Vad är 'anpassat teckenspråk'?

- En av de stora frågorna för mig – fortfarande mycket som är öppet
- Lugnare, t.o.m. långsammare, avskalat, kortare meningar osv.
 - På principnivån liknar på många sätt talat lätt språk

Varför anpassas teckenspråk?

- samma bakomliggande orsaker som hörande och talande människor har för anpassning av talat/skrivet språk
- “döv plus”
 - döv + utvecklingsstörning
 - döv + autismspektrum
 - döv + afasi
 - döv + demens
 - döv + språkinlärarstatus
- **i utmaningarna** syns samma drag som hörande med “samma plus” och anpassat teckenspråk har samma drag som anpassat tal

Lätt finlandssvenska – en språkform för minoriteter inom minoritet

Finlandssvenska som är lättare att förstå

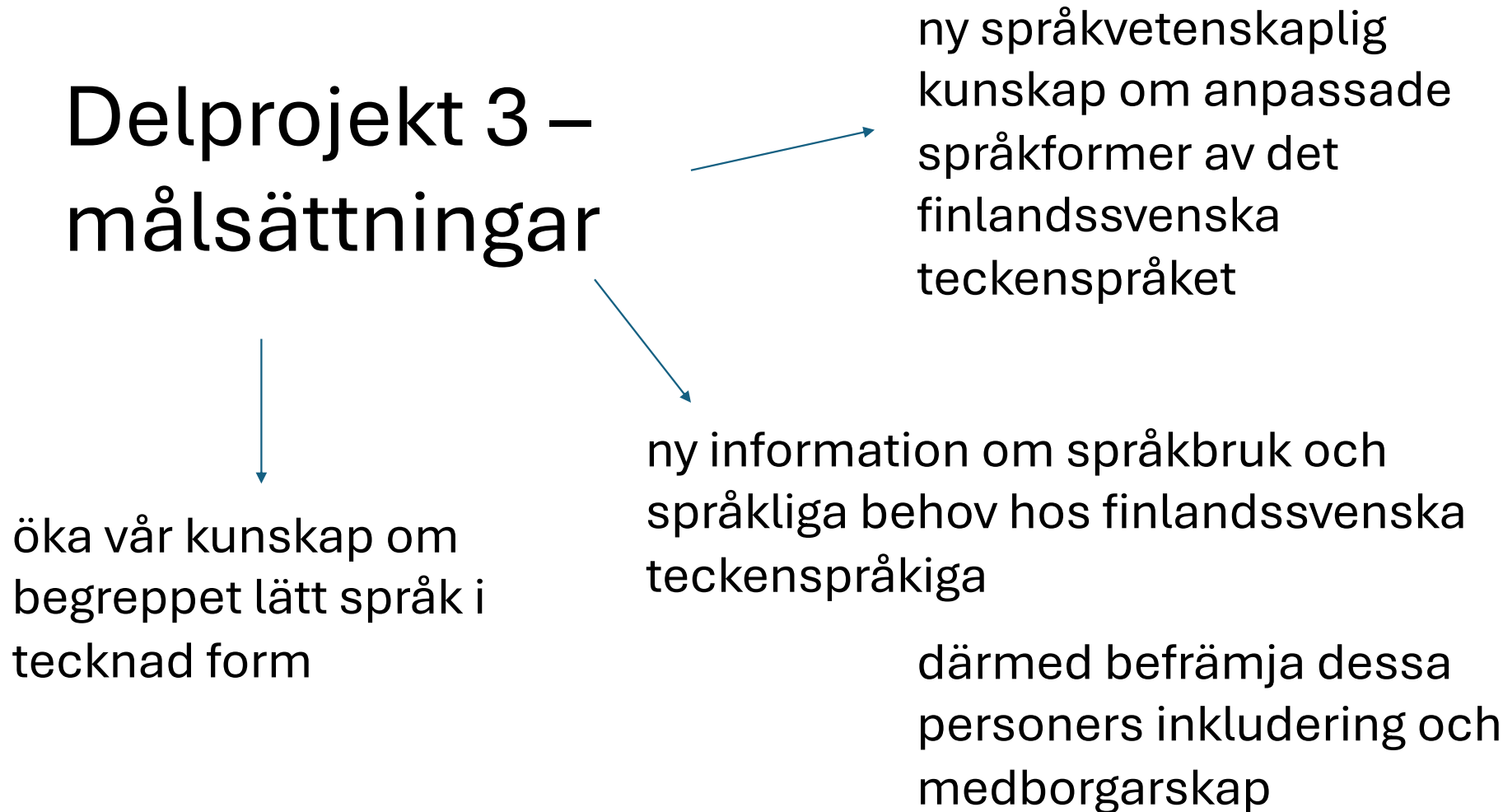
Lätt finlandssvenska är ett forskningsprojekt om hur språket kan anpassas för dem som behöver en enklare kommunikation. I projektet forskar vi om att förenkla texter, talat språk och teckenspråk. Vi som jobbar i projektet analyserar dels lättlästa texter, dels intervjuer och samtal med personer som använder lätt språk.

Svenskspråkiga finländare som behöver lätt språk riskerar att bli dubbelt marginaliserade. Därför vill vi öka kunskapen om deras situation, språkkunskaper och språkliga behov. Vi vill stärka de här personernas ställning som medborgare och göra det lättare för dem att vara aktiva i sin vardag och i samhället.

Projektet leds av Camilla Lindholm som är professor i nordiska språk. Projektet finansieras av Svenska litteratursällskapet i Finland år 2021–2024.

Delprojekt 3 – målsättningar

öka vår kunskap om
begreppet lätt språk i
tecknad form

ny information om språkbruk och
språkliga behov hos finlandssvenska
teckenspråkiga

därmed befrämja dessa
personers inkludering och
medborgarskap

ny språkvetenskaplig
kunskap om anpassade
språkformer av det
finlandssvenska
teckenspråket

Delprojekt 3 – forskningsfrågor

- Anpassar samtalspartnerna sitt språk för att kommunikationen med äldre/döv + -personer/språkinlärare ska fungera? I så fall, hur?
- Är begreppet 'lätt språk' tillämpligt på visuella språk som t.ex. finlandssvenskt teckenspråk? Eller skulle nåt annat fungera bättre?

Data

- insamlat under år 2022–2024
 - intervjuer
 - fältobservationer (som är oftast gruppdiskussioner och gruppsituationer av olika slag)
 - en mer traditionell gruppdiskussion i Teams
 - en workshop

data	mängd
intervjumaterial	17 st., 1138 min
gruppdiskussionsmaterial	1 samtal, 60 min, 3 deltagare
fältmaterial	21 st., 2113 min
workshop	1 st., 2–3 deltagare

Intervju

- För att få veta det som folk där ute på fältet vet och gör – för kunskap finns!
- Hur upplever de lätt tecknat språk och behovet för det?
- Vad anser de att de anpassar om de gör det?
- Vet de varför de gör det så, hur har de lärt sig att göra det?

Observationer

- Jag deltog i olika evenemang och träffar med teckenspråkiga i olika åldern och observerade språkbruket
- Hur en och samma person eventuellt tecknar annorlunda med olika personer och anpassar sitt språkbruk?
- Om hen anpassar i stil med lätt språk, hur gör hen det?

Gruppdiskussion

- i Teams med tre språkinlärare
 - Hur ni märker om språket anpassas för er?
 - Vad gör de, hur känns det?
 - Vad önskar ni, hur språkinlärarstatus tas i beaktandet? Hur stöder det er språkinläring?”
- Viktigaste resultat:
 - Rätt nivå på diskussionen är a och o.
 - Om man inte förstår, och ber en repetition, det är bäst att **först repetera på så likadant sätt som möjligt**. Om man inte förstod då, sedan kan man teckna annorlunda, försöka på andra metoder.

Tankar som börjar komma...

- I så gott som alla intervjun kom det fram behovet och olika exemplen på situationer och hur de hade löst det – men hur lär sig folk att anpassa?
- Det jag fick se var hur en och samma person tecknar på olika sätt för olika mottagare men var det lätt språk? Eller anpassning av nåt annat slag?
- Desto mer jag såg, desto mer frågor började jag ha...

De öppna frågorna

Teckna långsammare, men hur långsamt?
Långsammare jämfört med... vad?

Teckna större, men hur stort är okej?

Teckna tydligare – vad betyder *tydligare*?

Teckna mer visuellt – hur mycket pantomim,
konstruerad handling/verksamhet osv. är okej?

Teckna med ikoniska eller entydiga tecken –
entydiga för vem?

Workshop

- 2 deltagare som känner varandra mycket väl
- Hur skulle ni teckna med varandra?
Okej, hur skulle du teckna samma sak till en språkinlärare?
Till ett barn?
Till en person med demens?
- Viktigaste resultat: Det är inte enkelt, man behöver träning och det är lättare om man får tips av andra.

Vad vet vi?

- Då man anpassar...
 - tidigare forskning, erfarenhetsberättelser och de nya observationer motsvarar varandra.
 - det finns språkspecifika nyanser, förstås, men i stort sätt gör man motsvarande anpassningar i ”alla” tecknade språk.

Tidigare forskning, till exempel...

- Om FSTS: inga studier men vi har erfarenhetsberättelser, bloggtexter, kisäll-mästare-föreläsningar... kunskap finns överallt men det fanns inte på papper.
- Om FTS och andra TSP: hur olika minnessjukdomar påverkar – tecknen blir mindre, teckenförrådet ("ordförråd") minskar, hur hen byter samtalsämne allt oftare och använder mer gestikulering (t.ex. Rantapää & Pekkala 2016, DiBlasi 2011, Ferguson-Coleman 2016)
- Visual Sign News –projekt (Humak & Google): ersätt bokstaving i nyheterna med ett foto om personen istället, gör kommunikationen enklare med gestikulering, pekningar och klok användning av rum (Jokinen 2018)
- Passlig rytm, tänkta pauser, mindre helheter på en gång, kolla att mottagaren visar förståelsesignaler (Manunen 2019; SOU 2006)

Då man
anpassar...
(oberoende
teckenspråk!)
t.ex. (1/3)

- Tecknar långsammare
- Repeterar vid behov
- Har pauser medan man tecknar
- Delar större saker till mindre helheter

Då man
anpassar...
(oberoende
teckenspråk!)
t.ex. (2/3)

- Använder helst ikoniska tecken
- Undviker abstrakta tecken och fyllnadstecknen som LIKSOM och SÅDANT
- Funderar hur teckenutrummet används logiskt och hålls så liten som möjligt
- Lokaliserar saker logiskt på teckenutrummet

Då man
anpassar...
(oberoende
teckenspråk!)
t.ex. (3/3)

- Observerar hur rolltagandet, gestikulering, ansiktsuttrycken och mimiken används – och använder mer av dem vid behov
- Använder det som finns i omgivningen som stöd och hjälp: bilder, föremål osv.
- Extraviktigt med ögonkontakt – kolla om mottagaren visar med mikromeddelanden att hen har förstått

Men är det lätt språk om...

... jag "bara" tecknar lugnare?

- Eller hämtar *lugnare* med sig nånting annat som också gör kommunikationsstunden lättare?

... jag väljer de gamla handalfabeten?

... eller undviker de mest moderna tecknen med en äldre teckenspråkig person?

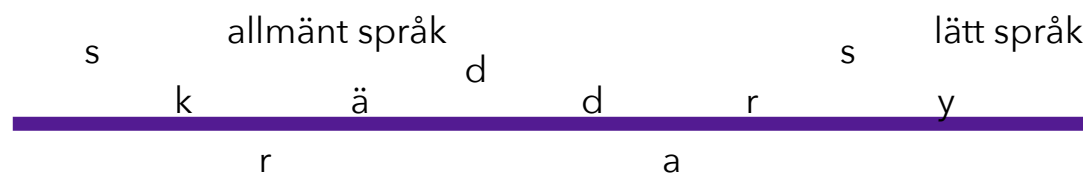
... eller om jag testat de alla fyra tecknen jag vet för *april* då vi letar efter vår gemensamma språklig nivå?

... jag gör andra lösningar under kommunikationssituationen – pekar på olika föremål eller bilder utan att ens försöka teckna dem, skriver eller ritar på papper istället för att teckna?

Att skraddarsy, rätälöinti

Bremer & Simnot 1996; Pierce-Grove 2016; Leskelä, Mustajoki & Piehl 2022

- att ta mottagaren i beaktandet på olika sätt
 - språkliga lösningar som gör det möjligt
 - att ta emot meddelandet och att förstå det
- språkliga utmaningar är individuella > varför och hur borde vi skraddarsy?
- skraddarsy teckenspråk? Finns det studier?
 - Det finns erfarenheter, det finns en förståelse om det.

s k ä d d r s y

allmänt språk lätt språk

r a

I framtiden

- Vi behöver mer studier om teckenspråkig kommunikation och interaktion
- OCH basforskning om FSTS: syntax, pekningar, CA... allt 😊
- Vi behöver mer tillfällen där teckenspråkiga, tolkar, lärare, andra som jobbar med teckenspråkiga och språkinlärare får träna att anpassa sitt tecknande

Tack

SVENSKA LITTERATURSÄLLSKAPET I FINLAND

Källor och litteratur

Aalto, Annika (2022) Kuurojen liiton kärkeä arvio vuosittain syntyvistä kuuroista lapsista Suomessa. Henkilökohtainen tiedonanto, 7.2.2022.

Andersson-Koski, Maria (2015). *Mitt eget språk – vår kultur. En kartläggning av situationen för det finlandssvenska teckenspråket och döva finlandssvenska teckenspråkiga i Finland 2014-2015*. Finlandssvenska teckenspråkiga r.f. (https://www.dova.fi/wp-content/uploads/2015/02/PDF_Mitt eget sprak var kultur.pdf)

Aro, Markus ja Tomas Usimäki 2021. *Kuurot tulkit ja tulkkausmenetelmät*. Opinnäytetyö, ylempi ammattikorkeakoulu, Humanistinen ammattikorkeakoulu.

Bremer, Catharina & Margaret Simnot 1996. Preventing problems of understanding. Teoksessa Katharina Bremer, Celia Roberts, Marie-Therese Vasseur, Margaret Simnot & Peter Broeder (toim.), *Achieving Understanding: Discourse in Intercultural Encounters*, s. 159–180. Longman.

DiBlasi, Anita (2011). *Evaluating the Effects of Aging on American Sign Language Users*. MA Thesis, Ohio State University.

Ferguson-Coleman, Emma Lynne (2016). *Deaf with Dementia: A Narrative*. Doctoral dissertation, The University of Manchester.

Hoyer, Karin (2005). Vi kallade dem Borgåtecken. Det finlandssvenska teckenspråket i går och i dag. Teoksessa Östman, J.-O. (toim.), *FinSSL – Finlandssvenskt teckenspråk* (s. 21–80). Institutionen för nordiska språk och nordisk litteratur; Helsingin yliopisto

Katsui, Hisayo, Maija Koivisto, Suvi-Maaria Tepora-Niemi, Niina Meriläinen, Pauli Rautiainen, Päivi Rainö, Merja Tarvainen, Heikki Hillamo (2021). *Viitotut muistot: Selvitys kuuroihin ja viittomakielisiin Suomen historiassa 1900-luvulta nykypäivään kohdistuneista vääryyksistä sekä niiden käsittelyyn tarkoitettun totuus- ja sovintoprosessin käynnistämisen edellytyksistä* (<https://vnk.fi/-/1927382/viitotut-muistot-kuuroihin-ja-viittomakieliseen-yhteisoon-kohdistuneet-oikeudenloukkaukset>)

Kontturi, Tarja 2022. *Kohti selkeämpää viittomista. Miten viittomista muutetaan, kun keskustelukumppanina on vain vähän tai jollakin tapaa rajatusti suomalaista viittomakieltä osaava viittomakielinen henkilö?* Maisterintutkielma. Jyväskylän yliopiston kieli- ja viestintätieteiden laitos.

Kotimaisten kielten keskuksen viittomakielten lautakunta 2015. *Laatua viittomakielelle kääntämiseen*. Saatavilla <https://kuurojenliitto.fi/wp-content/uploads/2020/02/laatua-viittomakielelle-kaantamiseen-v3-linkit.pdf>.

KPO= *Suomen viittomakielten kielipoliittinen ohjelma* (2010) Kuurojen Liitto ry & Kotimaisten kielten tutkimuskeskus. Kuurojen Liitto ry:n julkaisuja 60. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 158. (https://kaino.kotus.fi/www/verkkoulkaisu/julk15/Viittomakielten_kielipoliittinen_ohjelma.pdf)

Leskelä, Leelaaura, Arto Mustajoki & Aino Piehl 2022. Easy and plain languages as special cases of linguistic tailoring and standard language varieties. *Nordic Journal of Linguistics* 45, 194–213.

Manunen, Juha. 2020. *Lättläst teckenspråk*. Blogikirjoitus perustuu Lev i vårt språk -projektin aikana kuultuun luentoon: Aro, Markus 4.10.2019. (<http://jivs.humak.fi/lattlast-teckensprak/>)

Pierce-Grove, Ri 2016. Conclusion: Making the New Status Quo: Social Media in Education. Teoksessa Christine Greenhow, Julia Sonnevend & Colin Agur (toim.), *Education and Social Media: Toward a Digital Future*. MIT Press, s. 239–246.

Rantapää, Minna & Seija Pekkala (2016). Changes in communication of Deaf people with dementia: A thematic interview with a close family member. *Dementia* 15(5). 1205–1218. doi: 10.1177/1471301214557183

Sainio, Ari (2015) Selkokieltä tarvitaan, materiaalia vähän (<https://www.kielikello.fi/-/selkokielta-tarvitaan-materiaalia-vahan>)

Siltaloppi, Satu & Camilla Lindholm 2022. Suomenruotsalaiset viittomakieliset sel- kokielen kohderyhmänä. Teoksessa: Heli Katajamäki, Mona Enell-Nilsson, Hannele Kauppinen-Räisänen & Hanna Limatius (toim.). *Responsible Communication*. VAKKI Publications 14. 158–175.

SOU 2006:54. *Utbildning i svenskt teckenspråk för invandrade. tfi. Teckenspråk och teckenspråkiga – översyn av teckenspråkets ställning. Slutbetänkande*. Sverige, Översyn av teckenspråkets ställning. Nordstedts Juridik AB. Edita Sverige AB. (<https://www.tecerein.se/4gh6aa/contentassets/certificat575e4ffc83d85fd870b585ca/teckensprak-och-teckensprakiga-oversyn-av-teckensprakets-stallning-hela-dokument-et-sm-200654>)

Stone, Christopher 2011. Register, Discourse, and Genre in British Sign Language (BSL). Teoksessa Cynthia B. Roy (toim.), *Discourse in Signed Languages*. Gallaudet University Press, s. 121–154.

Torboli, Helena & Maija Pulkkinen (2012) Suomen viittomakielisten ikäihmisten hyvinvoinnin edistämishjelma. Kuurojen Liitto ry:n julkaisuja 69. Kuurojen Liitto. (https://kuurojenliitto.fi/wp-content/uploads/2021/04/Suomen-ik-ik-ihmisten-hyvinvoinnin-edistamisohjelma_v2.8_2012.pdf)

Wenman, Lena (2021) Äldre dövas rätt till stöd och service ur ett nordiskt perspektiv. Teckenspråkiga tjänster i hemvården. Masterarbete, HYH inom det Sociala området, Arcada. (https://www.thesis.fi/bitstream/handle/10024/503810/Masterarbete_WenmanLena.pdf?sequence=2&isAllowed=y)

Westerlund, Elin/Finlandssvenska teckenspråkiga r.f. (2021) Bakgrund till språkplanen för finlandssvenskt teckenspråk 2021. <https://thl.fi/sv/web/handbok-om-funktionshinderservice/serviceprocessen/information-och-radsgivning/latt-sprak> (27.1.2022)